

3

A BUDAPESTI

KIR. MAGYAR TUDOMÁNY-EGYETEM

SZERVEZETE.

ÖSSZEÁLLÍTOTTA S JEGYZETEKKEL ELLATTA:

N. O.

BUDAPEST.

M. KIR. TUDOMÁNYEGYETEMI NYOMDA.

1899.

1848: XIX. törvényczikk.

A MAGYAR EGYETEMRŐL.

Szentesítést nyert az 1847—48. magyar törvényhozási év más 30 törvényczikkével együtt V. *Ferdinánd* királynak „gróf Batthyány Lajos magyarországi minisiterelnökünk kezéből szabad királyi Pozson városunkban *szentgyörgy hó tizennegyedik napján* az Úr *ezernyolczszáznegyvennyolczadik esztendejében*, magyar, cseh stb. országai uralkodásunk tizennegyedik évében“ *kelt legfelsőbb elhatározásával.*

A magyar egyetemre nézve rendeltetik:

1. §.

Az egyetem egyenesen a közoktatási minisiter hatósága alá rendeltetik.

2. §.

Az oktatás és tanulás szabadságának azon elve, hogy egyrészről a tanuló arra nézve: melly tant, és mellyik tanártól kívánja hallgatni, szabad választást tehessen;

más részről: hogy a rendes tanárokon kívül, más jeles egyének is, a ministerium által ideiglenesen megállapítandó, később pedig törvény által meghatározandó feltételek mellett oktathassanak, törvényesen kimondatik.

3. §.

Ezen elvnek az egyetemnéli alkalmazása a közoktatási miniszterre bízatik, tudósítását ez, és egyéb részben teendők iránt a legközelebbi országgyűlésnek benyújtván.

Hatósági szervezési szabályzat.

Német nyelvű eredetije (cs. kir. vallás- és közoktatásügyi ministeri rendelet 1849. IX. 30: 6.798. sz.) közzétetett a „Reichgesetz- und Regierungsblatt“ 1849. évi folyama 722—729 lapjain 401 szám alatt ily czímen: „Erlass des Ministers des Cultus- und Unterrichts vom 30. September 1849... womit das von seiner Majestät mit Allerhöchster Entschliessung vom 27. September 1849 genehmigte provisorische Gesetz über die Organisation der akademischen Behörden kundgemacht wird und Massregeln zu dessen Durchführung festgesetzt werden.“ E szabályzat *érvényességét* biztosította az **1858. évi ügyrendtartás** (l. a következő rész „eltérések“ cz. fejezetét) 11. §-a, melynek rendelkezése szerint a Reichgesetz- és a Landesregierungsblattnak a tudomány-egyetemre vonatkozó szakaszai, mint az egyetem hatóságát is kötelezők, a hatósági ülésekben kihirdetendők voltak. *Érvényességének újólagos hangsúlyozását* az 1891. VI. 3: 58.872. sz. alatt kelt m. kir. vall. és közokt. ministeri rendeletben bírja (l. 1.652 ex 1890/1 rect. sz.), a minister azon kijelentésében, hogy „az 1849. évi 6.798 számú ideiglenes szabályzatot . . . ez idő szerint fentartani kívánom.“ A *magyar fordításra* nézve l. **Rupp N. J.** „Beszéd . . . az orvosi kar fennállásának százados ünnepén. Buda, 1871“, 50—60 l. Ugyanezen fordítást tartalmazza **Högyes E.**: „Emlékkönyv a budapesti kir. magy. tudomány-egyetem orvosi karának multjáról és jelenéről. Budapest 1896.“ cz. műve 866—870 lapjain. — L. továbbá a **kolozsvári Ferencz József-tudomány-egyetem** hivatalos fordítását: „A kolozsvári magyar királyi Ferencz József-tudomány-egyetem Hatósági szervezete és Ügyrendtartása“ czímen; — s végül a budapesti kir. m. tud.-egyetem 1898/9. tanévi *szabályzat-revideáló bizottsága* fordítását. Az alább közölt fordítás leginkább ez utóbbihoz igyekszik alkalmazkodni, kiterjeszkedik azonban az eredeti német rendelet azon részei fordítására is, melyeket e fordítás, — mint egyúttal bizottsági javaslat, — mellőz.

§ 1.

Die *Universitäten* gliedern sich in die bisher üblichen *vier Abtheilungen*; jede derselben führt den Namen *Facultät* und besteht aus den Lehrercollegien und den immatriculirten Studenten.

§ 2.

Unvollständige Universitäten, wenn sie nach den Bedürfnissen und Verhältnissen einzelner Länder nothwendig sind, ermangeln einer oder der anderen Facultät, müssen aber stets die *philosophische* und wenigstens *eine* der übrigen Facultäten enthalten.¹⁾

§ 3.

Das *Lehrercollegium* einer Facultät besteht aus den sämmtlichen *ordent-*

1. §.

Minden *egyetem* az eddig dívott *négy osztályra* oszlik; mindenik *kar* nevet visel s külön tanítótestületből és beiktatott tanulókból áll.

2. §.

Nem teljes egyetemek, a melynyiben ilyenek egyes tartományok szükségletéhez s fennálló viszonyaihoz mérten felállítandóknak mutatkoznak, egyik vagy másik kar híján vannak, de a *bölcsészeti kart* és a többi tudománykarok legalább *egyikét* szükségképen magukban kell foglalniok.¹⁾

3. §.

Az egyes karok *tanítótestületét* az összes karbeli *rendes* és *rendkívüli*

¹⁾ Ezen §, mint a mely sem a budapesti, sem a kolozsvári tudomány-egyetemet nem érinti, a fent idézett fordítások mindegyikéből ki van hagyva.

lichen und *ausserordentlichen Professoren*, den *Privatdocenten* dieser Facultät und den *Lehrern* im engeren Sinne dieses Wortes.

Ordentliche Professoren sind diejenigen, welche als solche bei ihrer Ernennung bezeichnet sind.

Sie werden in der Regel nur für die Hauptfächer einer Studienabtheilung bestellt.

Ausserordentliche Professoren sind diejenigen, welche bei ihrer Ernennung als solche bezeichnet sind. Sie sind gleich den ordentlichen Professoren bleibend angestellt, und zwar entweder für Lehrfächer, welche nicht als Hauptfächer systemisirt sind, deren gesicherte Vertretung aber doch wünschenswerth ist, — oder zur verstärkten Vertretung eines Faches, für welches bereits ein ordentlicher Professor oder mehrere bestellt sind, — oder zur Anerkennung von Verdiensten, welche sich Lehrer als Privatdocenten an der Universität erworben haben.¹⁾

tanárok, továbbá a *magántanárok* és a szűkebb értelemben vett *tanítók* alkotják.

Rendes tanárok azok, a kik kineveztetésöknél fogva ilyeneknek nyilvánítottak.

Az egyes tanulmányi osztályok keretében rendszerint valamely főtanzakot képviselnek.

Rendkívüli tanárok azok, a kik mint ilyenek nevezettek ki. Ezek is, mint a rendes tanárok, állandóan alkalmaztatnak és pedig vagy oly tanszakokra nézve, melyek mint főtanzakok rendszeresítve nincsenek, de a melyek képviseltetésének biztosítása kívánatos, — vagy pedig többszörös képviseltetésére oly tanszaknak, melynek állandó ellátására egy vagy több tanár már ki van rendelve, — avagy végre magántanári minőségükben szerzett érdemeik elismeréseül.¹⁾

Jegyzet. Rendkívüli tanárok *rendszeresített főtanzakokra* is alkalmazhatók. Ennek elvi kijelentését l. a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister 1876. XI. 10: 24.114 sz. a. kelt rendeletében (v. ö. 303 ex 1876/7 rect. sz.), melynek idevágó szavai szerint „az egyetemi hatóságok szervezetéről szóló ideiglenes szabályzatban azon eshetőség figyelembe nem vétetett, miszerint *rendkívüli tanár rendszeresített főszakra is kinevezethetik*“. — Az ennek folytán szükségessé vált intézkedésekről l. a 4. §. jegyzetét.

Privatdocenten sind nicht vom Staate bestellte, sondern von diesem nur zugelassene Lehrer. Sie erwerben durch die Zulassung das Recht, ihre Vorlesungen öffentlich anzukünden und in einem Hörsale der Universität zu halten.

A magántanárok nem államilag alkalmazott, hanem csak engedélyezett tanítók. Ez által jogosultságot szereznek arra, hogy előadásaikat nyilvánosan kihirdethessék és azokat az egyetem valamely tantermében megtarthassák.

Jegyzet. A magántanárok sorába tartoznak, — működésüket illetőleg — a *czímzetes és címzetes és jelleges rendkívüli tanárok* is. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister 1891. V. 31: 20.162. sz. rendelete szerint ugyanis (l. 1.653 ex 1890/1 rect. sz.) a „*rendkívüli czímmel, vagy cím és jelleggel felruházott magántanárok működésüket illetőleg továbbra is magántanároknak tekintendők*“.

Lehrer im engeren Sinne sind diejenigen, welche nicht eine Wissenschaft vertreten, sondern eine Kunst oder Fertigkeit. Dazu gehören auch die Lehrer lebender Sprachen, insoferne sie diese

Szűkebb értelemben vett *tanítók* azok, a kik nem valamely tudományszakot, hanem művészetet vagy gyakorlati ügyességet képviselnek. Ide tartoznak az élő nyelvek tanítói is, a mennyiben e

¹⁾ A „*rendkívüli tanárságra való fölterjesztésnek kellékei és módjai* iránt azon esetekben, midőn az uton valamely *magántanárnak kitüntetése* is tervezetetik“, a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minister 1868. VII. 7: 11.041. sz. a. kelt *szabályzata* intézkedik (l. 1.065 ex 1867/8 rect. sz.) — A kiküldött bíráló bizottság javaslatának elfogadása v. el nem fogadása felett a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister 1892. IX. 20: 12.109 sz. rendelete értelmében (l. 98 ex 1892/3 rect. sz.) a szavazás *mindenkor titkosan* történik. V. Ö. a Hat. ügyrendtartás 17. §-át is.

nicht vom wissenschaftlichen Standpunkte aus, sondern zunächst für den praktischen Gebrauch zu lehren haben.

nyelveket nem tudományos szempontból, hanem főként gyakorlati használatra tanítják.

Jegyzet. A tudomány-egyetem tanítótanárságához *helyettes* és *megbízott előadó* tanárok is tartoznak. A *helyettesítések*re vonatkozólag az 1842: 17.901 helyt. sz. a. kelt rendelet irányadó, mely a tudomány-egyetem hatóságával 1851-ben közöltetett (v. ö. 61 ex 1851 rect. sz.) *Előadó tanárokat* a régibb egyetemi szervezet nem ismert, s *elben* ma sem ismer. *Előadó* (megbízott szakferfiú —) tanároknak ujabban a tanítótanárság azon tagjai neveztetnek, kik oly tanszak képviselével bizatnak meg, mely rendszeresítve még nincs, de melynek képviseltetése a tudomány és a közoktatás érdekében szükségesnek látszik. Működésükért amazok *helyettesi*, emezek *tiszteletdíjat* nyernek.¹⁾

§. 4.

Aus dem Lehrercollegium einer jeden Facultät geht das *Professorencollegium* als die unmittelbar leitende Behörde der Studienabtheilung hervor. Es besteht aus den sämtlichen ordentlichen und ausserordentlichen Professoren, doch darf die Zahl der letzteren die Hälfte der Zahl der ersteren nicht übersteigen. Wäre diess der Fall, so treten diejenigen ausserordentlichen Professoren ein, welche an Dienstjahren in ihrer Eigenschaft als ausserordentliche Professoren die älteren sind.

4. §.

Minden kar tanítótanárságából kiválik a *tanári testület*, mint az illető kar közvetlen igazgató hatósága. Ez az összes rendes és rendkívüli tanárokból áll, utóbbiaknak száma azonban nem haladhatja túl az előbbieket fele számát. Túlhaladás esetében azon rendkívüli tanárok lépnek be, kik rendkívüli tanári minőségben régebben szolgálnak.

1. Jegyzet. A hatósági szervezési szabályzat ezen szakasza módosítást, ill. kiegészítést nyert a vall. és közokt. m. kir. minister 1876. XI. 10: 24.114. sz. a. kelt rendeletével (l. 303 ex 1876/7 rect. sz.), melynek idevágó része (v. ö. a 3. § jegyzeteit is) a következőképen hangzik:

„Tekintettel azon körülményre, hogy az egyetemi hatóságok szervezetéről szóló ideiglenes szabályzatban azon eshetőség figyelembe nem vétetett, miszerint *rendkívüli tanár rendszeresített főszakra is kinevezethetik*, a tanulmányi ügyeket közvetlenül vezető tanári testületben azonban *a főtantárgyak előadójának jelenléte kívánatos*, a szabályzat ezen hiányának pótlása, illetőleg az ezen tárgyra vonatkozó §§-nak kiegészítése végett rendelem, a mint következik:

Oly esetekben, midőn valamely rendszeresített főszakra, mely rendes tanár által nincs képviselve, rendkívüli tanár neveztetik ki, az a rendes és rendkívüli tanárok közti szabályszerű számaránynak megtartása mellett a szabályzat ide vágó §-ban elsorolt alapokon, habár korábban kinevezett rendkívüli tanárok előtt a tanári testületbe meghívandó.“

2. Jegyzet. A címzetes, címzetes és jelleges valamint fizetéses rendkívüli tanároknak viszonyát egymáshoz az igazgató-tanári testületben való helyfoglalási joguk tekintetében az 1891. VI. 3: 58.872. sz. a. kelt vall. és közokt. m. kir. ministeri rendelet szabályozza. E rendeletnek (l. 1.652. ex 1890/1 rect. sz.) főbb intézkedései a következők:

„Az 1849. évi 6.798. számú szabályzat értelmében voltaképen *csak a valóságos egyetemi rendkívüli tanárok foglalhatnak a rendes tanárok felezéséig a tanári testületekben helyet*, a rendkívüli tanári cím, vagy cím és jelleggel felruházott egyetemi magántanárok ellenben arra nem jogosítvák, ha csak más alapon, pl. mint magántanári képviselők²⁾ ott helyet nem foglalnak. Miután azonban a címzetes rendkívüli tanárok közül ez idő szerint többen, és pedig egyesek már évek óta helyet foglalnak a tanári testületekben, egyszerű eltávolításuk tehát nem volna méltányos: rendelem, hogy *azon címzetes, illetőleg cím- és jelleges rendkívüli tanárok, a kik az ezen ügyre vonatkozó tárgyalások, tehát 1890. évi január hó 1-eje előtt a tanári testületek tagjai voltak*, mindaddig, míg az ő ottlétök a valóságos rendkívüli tanárok azon jogát, mely szerint a rendes tanárok felezéséig a tanári testületben helyet foglalhatnak, nem érinti: *megmaradhassanak*. Ha azonban azon eset állana elő, hogy a valóságos rendkívüli tanárok ezen jogaik gyakorlásában a címzetes rendkívüli tanár vagy

¹⁾ A jelenlegi *előadó tanárok* mindeddig szintén *helyettes tanároknak* neveztettek, s először csak az 1898. VII. 19: 44.732. sz. vallás- és közoktatásügyi ministeri rendelet (l. 1.657 ex 1897/8 rect. sz.) tesz a két tanár között különbséget, hangsúlyozván, hogy: a csillagászatban *előadásával megbízott tanár*, „ki tiszteletdíj mellett tart csillagászati előadásokat, nem nevezhető a csillagászat helyettes tanárának, mert csillagászati tanszék tényleg nem létezik.“ Ezzel szemben a csillagászatban előadója *régebben* mindvégig a csillagászatban helyettes tanárának neveztetett. Az első *előadó tanár*, ki nem a már alkalmazásban álló egyetemi tanárok sorából került, az államszámviteltan oktatására alkalmaztatott, azon kikötéssel azonban, hogy „az egyetemi magántanárság mielőbbi megszerzésére törekedjen.“ (V. ö. 1899. I. 19: 77.777/98. sz. min. rend. = 1.262 ex 1898/9 rect. sz.)

²⁾ L. a következő 5 §-t.

tanároknak a tanári testületben való helyet foglalása által akadályozva lennének, akkor az ott helyet foglaló *czímzetes rendkívüli tanár közülök*, ha pedig többen volnának, *sorshúzás útján* annyian lépnek ki, a hány a belépésre jogosult valóságos rendkívüli tanár van. Magától értetődik, hogy a köteles főszakmát képviselő rendkívüli tanárok az 1876. évi 24.114. sz. a. kelt rendelet értelmében a többiek előtt hivatandók be¹⁾.

§ 5.

Um die *Interessen der Privatdocenten* im leitenden Lehrkörper zu vertreten, haben zwei derselben in ihm Sitz und berathende Stimme in allen zu verhandelnden Angelegenheiten.

Eine beschliessende Stimme steht ihnen nur in den §§ 6 und 11 bezeichneten Fällen zu.

Es müssen jedoch diese Privatdocenten der Vorschrift vom 19. December v. J., Z 8.175—2.212 gemäss habilitirt sein und bereits wenigstens durch zwei Semester in der Facultät als Privatdocenten lehren. Sind der in solcher Weise zum Eintritte Befähigten mehr als zwei vorhanden, so wählen nach obiger Vorschrift habilitirte Privatdocenten aus den zum Eintritte befähigten jährlich ihre beiden Vertreter in den leitenden Lehrkörper.

1. Jegyzet. Az ezen §-ban említett 1848:8.175—2.212. sz. a. kiadott magántanári képesítő szabályzat¹⁾ érvénye ma már természetesen régen megszűnt.²⁾ Ma a magántanári képesítés feltételeire és módoszataira nézve a vall. és közokt. m. kir. minister 1892. X. 20:45.520. sz. a. kelt rendelete kapcsán (l. 300 ex 1892/3 rectori szám) kibocsátott „*Egyetemi magántanári képesítő (habilitationalis) szabályzat*“ bír érvénnyel.

2. Jegyzet. A magántanárok sorába tartoznak a *czímzetes s czímzetes- és jelleges nyilv. rendkívüli tanárok is* (l. fentebb 3. §.).

§ 6.

Der leitende Lehrkörper wählt jährlich aus der Zahl der in ihm enthaltenen ordentlichen Professoren seinen *Vorstand*, welcher den Namen *Decan* führt.

Es ist jedoch gestattet, zu dieser Würde auch einen Mann zu wählen, welcher nicht mehr ordentlicher Professor dieser Facultät ist, der es aber früher gewesen³⁾

An der Wahl sind auch die beiden Privatdocenten, welche im Professoren collegium sitzen, sich zu betheiligen berechtigt.

Die Decane treten an die Stelle der bisherigen *Studien-Directoren*, deren Würde erlischt.⁴⁾

5. §.

Hogy a *magántanárok érdekei* az igazgató tanári testületben képviselve legyenek, közülök kettőnek az ügyek tárgyalásaiban ülési és tanácskozási joga van.

Szavazattal csak a 6. és 11. §§-ban megjelölt esetekben bírnak.

Ezen magántanároknak azonban (a mult évi december 19-én 8.175—2.212. szám alatt kelt szabályzat szerinti) szabályszerű képesítéssel kell bírnok, s legalább már két félévi magántanári tevékenységet felmutathatniok. Ha az ily feltételek mellett a belépésre minősített magántanárok kettőnél többen vannak, az összes szabályszerűen képesített magántanárok a belépésre minősítettek közül két képviselőjüket az igazgatótanári testületbe évenként beválasztják.

6. §.

Az igazgató tanári testület a kebelében levő rendes tanárok közül évenként megválasztja *elnökét*, kit *dékánnak* neveznek.

Megengedettetik azonban, hogy e méltóságra oly férfi is megválasztathassék, ki már nem ezen kar rendes tanára, de régebben az volt.³⁾

E választásra nézve a két magántanári képviselő is, ki a tanári testülettel ülésezik, a részvétel jogával bír.

A dékánok az eddigi *tanulmányi felügyelők* helyébe lépnek, kiknek hivatala megszűnik.⁴⁾

¹⁾ Megjelent a Reichsgesetz- u. Regierungsblatt 1849. évi folyamában 37 dbként 40—41. l. ily czímen: „Erllass des provisorischen Ministers des Unterrichts vom 19. December 1848: Provisorische Anordnung bezüglich der Habilitation der Privat-Dozenten“.

²⁾ Az idézett fordítások éppen ezért az eredeti rendelet ezen hivatkozását mellőzik is.

³⁾ A volt egyetemi tanárnak dékánválasztására vonatkozó ezen szakaszt, — tekintettel arra, hogy az a gyakorlatban soha sem nyert, s alig is foghat valaha nyerni érvényesítést, — az idézett fordítások általában mellőzik (kivételt a kolozsvári egyetem fordítása képez).

⁴⁾ A 6. §. ezen utolsó bekezdését az idézett fordítások közül a kolozsvári egyetemé s a szabályzatrevideáló bizottságé mellőzi.

§ 7.

Zur *Gültigkeit der Wahl ist absolute Stimmemehrheit* erforderlich; kommt sie bei zweimaligen Wahlen nicht zu stande, so wird zur *engeren Wahl* geschritten, auf welche diejenigen gesetzt werden, welche in der zweiten Wahl die höchste Stimmenzahl hatten; vorausgesetzt, dass deren mehrere waren.

Fand dieser Fall nicht Statt, so kommen diejenigen, welche die beiden höchsten Stimmenzahlen hatten, auf die engere Wahl. Führt auch sie nach dreimaligem Wahlen zu keinen Resultate, so entscheidet der akademische Senat zwischen denjenigen, welche die höchste Stimmenzahl hatten, wenn deren mehrere sind, oder wenn diess nicht der Fall ist, zwischen denjenigen, welche die beiden höchsten Stimmenzahlen für sich hatten. Der abtretende Decan kann wieder gewählt werden.

§ 8.

Nur der abtretende Decan und solche Personen, welche nicht mehr ordentliche Professoren sind (§ 6),¹⁾ können die Wahl ohne Angabe von Gründen *ablehnen*; jedes andere Mitglied hat die Gründe seiner Ablehnung anzugeben, über deren Zulässigkeit die Wählenden ohne Debatte abstimmen.

Fällt die Abstimmung gegen den Ablehnenden aus, so kann er Berufung an den akademischen Senat einlegen, welcher über die Zulässigkeit der Ablehnung definitiv entscheidet.

§ 9.

Wenn wegen *Zerwürfnissen* im Innern eines Lehrercollegiums oder aus anderen Ursachen die Leitung eines Facultäts-studiums durch dessen Lehrkörper die Interessen des Unterrichts ernstlich bedroht, so ist es die Pflicht des Unterrichtsministeriums auf bestimmte oder unbestimmte Zeit einen *Decan aufzustellen* und mit den zur Leitung der Facultät nöthigen, den Umständen angemessenen Vollmachten auszurüsten.

§ 10.

Aus den Professorencollegien geht jährlich der *akademische Senat* hervor.

7. §.

A *választás érvényességére absolut szavazattöbbség* kívántatik. Ha ez kétszeri szavazásnál nem jön létre, akkor *szűkebb választáshoz* fognak, mely alá csupán azok esnek, kik a második szavazásnál legtöbb szavazatot nyertek, feltéve, hogy ilyenek többen voltak.

Ha ez az eset nem forog fenn, csak a két legtöbb szavazatot nyert bocsájtatik szűkebb választás alá. Ha háromszori ismétlés után ez sem vezet eredményre, az egyetemi tanács illetőségéhez tartozand, hogy azon esetben, ha többen nyerték a legtöbb szavazatot, ezek között, — ellenkező esetben pedig a két legtöbb szavazatot nyert jelölt között döntsön. A lelépő dékán ismét megválasztható.

8. §.

Csak a lelépő dékán és oly férfiak *utasíthatják el a választást* okadatolás nélkül, kik már nem rendes tanárok (6. §.)¹⁾; minden más tag köteles az el nem fogadás okait előadni, melyek elfogadhatósága felett a választók vita nélkül egyszerű szavazással határoznak.

Ha a szavazás az el nem fogadás ellen ütött ki, az illető az egyetemi tanácshoz fölebbezhet, mely az elutasítás elfogadhatósága felett véglegesen dönt.

9. §.

Ha valamely tanítótestületben felmerült *meghasonlás* miatt, vagy más okból a kar ügyeinek a tanártestület által való vezetése az oktatás érdekeit komolyan veszélyeztetné: a közoktatásügyi ministerium határozott vagy határozatlan időre *dékánt nevez ki*, s ezt a kar vezetésére szükséges s a körülményekhez mért teljhatalommal ellátja.

10. §.

A tanári testületekből alakul évenként az *egyetemi tanács*.

¹⁾ Azon fordítások, melyek a 6. §-nak a volt egyetemi tanárok dékánná választásához vonatkozó szakaszát mellőzték, természetesen a 8. §-nak is ily hivatkozását elhagyják.

Er besteht aus dem *Rector*, dem *Prorector* (Rector des letztverflossenen Jahres), den sämtlichen *Decanen* und den *Prodecanen* (Decanen des letztverflossenen Jahres) der Professorencollegien. Für das erste Jahr, in welchem diese Vorschriften in Wirksamkeit treten, werden die Prodecane gleich den Decanen und nach diesen gewählt.¹⁾

§ 11.

Der *Rector* wird jährlich aus einer anderen Facultät der Reihe nach und zwar aus der Zahl der ordentlichen Professoren, oder derjenigen Personen, welche ordentliche Professoren waren, gewählt.²⁾

Die *Wahl* geschieht durch die Professorencollegien mit Einschluss der in sie aufgenommenen Privatdocenten. Zu diesem Zwecke wählt jedes Professorencollegium als leitende Behörde aus sich *vier Glieder*, von denen zwei ordentliche Professoren sein müssen, zwei aber auch ausserordentliche Professoren oder Privatdocenten sein können.

Die so Gewählten versammeln sich unter dem Vorsitze des abtretenden Rectors und wählen in der für die Wahl der Decane (§ 7) bezeichneten Weise den Rector. Wenn die engere Wahl zu keiner Entscheidung führt, so entscheidet das Ministerium des Unterrichts.

§ 12.

Lehnt der Gewählte die Würde ab, und ist er doch noch wirklicher ordentlicher Professor (§ 11), so ist zu verfahren, wie im gleichen Falle bei der Wahl des Decans; die Berufung geht an den Minister des Unterrichts.

§ 13.

Die *Constituierung der akademischen Behörden* geschieht für jedes Studienjahr im *letzten Monat* des vorangehenden Studienjahres; sie ist mit den Wahlprotokollen unverzüglich dem Ministerium des Unterrichts zur Bestätigung vorzulegen.

Jegyzet. A „*megelőző tanév utolsó hónapja*“ alatt a fennálló gyakorlat szerint a szoros értelemben vett *tanév*, azaz. — az 1874/5. évi újabb tanidő-beosztás óta — a szeptembertől június végeig tartó időköz utolsó hónapja, *június hava* értendő. A dékánok és a rektorválasztók választása rendesen június 1-én, a rektorválasztás június hó 8-án szokott eszközöltetni.

¹⁾ A 10. §. ezen utolsó pontját, minthogy érvénye első ízben történt alkalmazásával megszűnt, az idézett fordítások nem tartalmazzák. Új érvényre lép azonban mindannyiszor, valahányszor az előző tanév rectora vagy dékánja akár elhal, akár egyébként az egyetemi szolgálattól megválnak, azaz mindannyiszor, ha az előző tanév rectora vagy dékánja helyébe prorectort vagy prodékánt kell választani.

²⁾ A volt egyetemi tanárnak rektorra választásához hivatkozást az *idézett fordítások* ugyanígy mellőzik, mint a dékánválasztásra vonatkozó §-ra nézve. (L. 6. §. Jegyz.)

Áll a *rectorból*, *prorectorból* (a mult évi rector), a tanártestületek összes *dékánjaiból* és *prodékánjaiból* (a mult évi dékánokból). Az első (folyó) évre nézve, melyben ezen szabványok életbe lépnek, a prodékánok a dékánokhoz hasonló módon, s ezek megválasztása után választandók.¹⁾

11. §.

A *rectort* a karok sorrendje szerint évenként más karból, még pedig a rendes tanárok kebeléből, vagy azok sorából választják, kik rendes tanárok voltak.²⁾

A *választást* a tanári testületek eszközlik a kebelükbe felvett magántanárokkal együtt. E célra mindenik igazgató tanártestület saját kebeléből *négy tagot* választ, kik közül kettőnek rendes tanárnak kell lennie, kettő rendkívüli vagy magántanár is lehet.

Az ekként megválasztottak a lelépő rector elnöklete alatt összegyűlnek s a dékánválasztásra (7. §.) elrendelt módon megválasztják a rectort. Ha a szűkebb választás eredményre nem vezet, a közoktatásügyi ministerium dönt.

12. §.

Ha a megválasztott a választást *el nem fogadja*, és ha még tényleges rendes tanár (11. §.): úgy kell eljárni, mint hasonló esetben a dékánválasztásnál: a felebbezés a közoktatásügyi ministerhez történik.

13. §.

Az egyetemi hatóságoknak választása minden évre a megelőző *tanév utolsó havában* történik, s az eredmény a választási jegyzőkönyvekkel együtt a közoktatásügyi ministeriumhoz megerősítés végett haladéktalanul felterjesztendő.

Die *neuen Behörden* treten, wenn sie die Bestätigung erhalten haben, acht Tage vor dem Beginne des neuen Studienjahres in *Wirksamkeit*, bis zu ihrem Eintritte fungiren die früheren Behörden, die feierliche Installation, wo eine solche üblich ist, findet beim Beginne des Studienjahres Statt.

Jegyzet. Az egyetemi hatóságnak itt említett „*ünnepélyes beiktatása*“ és a rektor *tényleges működése* kezdetének időpontját pontosan megállapítja a vall. és közokt. m. kir. minister 1888. V. 5: 1.0485. sz. a. kelt rendelete (l. 1.191. ex 1887/8. rect. sz.), mely megengedi, hogy „a jövő tanévtől kezdve az új rector ünnepélyes beiktatása és a tanév ünnepélyes megnyitása a tanács által javasolt módozatok mellett¹⁾ mindenkor *szeptember 15-ét követő vasárnapon* történjék. Az új rector azonban hivatalát a lelépő rectorától azután is, mint eddig, *szeptember hó 1-én, vagy augusztus hó végén* vegye át és hivatalos működését tényleg *szeptember 1-én* kezdje meg.“

§ 14.

In *Verhinderungsfällen* wird der Rector durch den Prorector, der Decan durch den Prodecan, dieser aber durch den im Amte ältesten ordentlichen Professor ersetzt.

1. Jegyzet. Ha a rector vagy dékán *szabadságoltatását* kívánja, azt a szabályszerű szünetekre nézve is külön kérelmezni tartozik. V. ö. az 1871. XI. 10: 27.483. sz. vallás- és közoktatásügyi ministeri rendeletet (l. 223. ex 1871/2. rect. sz.), mely szerint „A tanártestület tagjának szabadságában áll a szabályszerű szünetek alatt a tanintézet helyéről bejelentés után eltávozni. Csak azon tagjai a tanárszemélyzetnek, kik *rectori, dékáni, vagy igazgatói* tisztelet viselnek, kötelesek erre nézve a közoktatásügyi minister *engedélyét annak idejében kikérni*, s ez alkalommal kimutatni, hogy távollétük idejére a sürgős teendők elintézése iránt mikép van gondoskodva.“

2. Jegyzet. Ha a *prodékán* az akadályozott vagy szabadságolt dékán teendői átvételében szintén *akadályozva van*, szabadságoltatása iránt jelentés teendő. V. ö. a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister 1898. VIII. 9: 54.242. és 1898. VIII. 15: 55.252. sz. a. kelt rendeleteit (1.944 és 1.956. ex 1897/8. rect. sz.), melyek szerint: „a dékánt akadályoztatása vagy szabadsága esetében a prodékán tartozik helyettesíteni, s a mennyiben a *prodékán* eme kötelezettség alól magát *felmentetni óhajtja*, *szabadságot kérni tartozik*.“

§ 15.

Das *Professorencollegium*, welches unter seinem Decane sich *regelmässig versammelt* oder von diesem *ausserordentlich* berufen wird,²⁾ leitet unmittelbar alle Unterrichts- und diejenigen Disciplinargelegenheiten seiner Studienabtheilung, welche nicht künftighin ausdrücklich dem akademischen Senate werden zugewiesen werden.

Es hat darauf zu achten, dass die *Lehrfächer* seiner Facultät *genügend vertreten* seien und nöthigenfalls Anträge über die Ausfüllung vorhandener Lücken an das Ministerium zu stellen.

Es hat insbesondere das *Vorleseverzeichnis* für jeden Semester so

14. §.

Akadályoztatása esetében a rector a prorector, a dékánt a prodecan, ezt pedig a hivatalban legidősebb rendes tanár helyettesíti.

15. §.

A *tanártestületek*, melyek dékánjaik elnöklete alatt *rendes üléseket tartanak*, vagy rendkívülileg is összehivatnak,²⁾ közvetlenül intézkednek az illető tanulmányi osztály minden tanulmányi és mindazon fegyelmi ügyeire nézve, melyek a jövőben nem fognak kifejezetten az egyetemi tanács ügykörébe utaltatni.

Kötelessége ügyelni arra, hogy a kar *tanszakai kellően képviselve* legyenek, és szükség esetében a fennálló hiányok pótlása céljából a ministeriumhoz javaslatok felterjesztessenek.

Különösen kötelessége a félévi *tanrendnek* oly módon való összeállítása,

¹⁾ L. ezekre vonatkozólag az egyetemi tanács 908. ex 1887/8. sz. a. kelt felterjesztését.

²⁾ V. ö. a Hatósági Ügyrendtartás 9. §-át.

zu ordnen, dass jeder Studirende, welcher die gesetzliche Zeit an der Facultät zubringt, Gelegenheit habe, die sämmtlichen Hauptfächer und zwar bei Professoren zu hören.

hogy minden tanuló, ki a karon a szabályszerű időt eltölti, az összes főszakokat, még pedig rendszeresített tanároknál, hallgathassa.

1. Jegyzet. A tanrend összeállításának s közzétételének módzataira nézve ma is a cs. kir. vallás- és közoktatásügyi ministerium 1850. évi 5.432. sz. a. kelt rendelete bír érvénnyel, melynek szabványai azonban az idők folyamán és a szükség követelte újabb gyakorlatok által sok tekintetben s lényegesen módosultak. (V. ö. ezekre nézve az egyetemi tanács 1.245. ex 1898/9. sz. a. kelt felterjesztését.)

2. Jegyzet. A már kihirdetett egyetemi előadások a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister 1889. XII. 17: 48.826. sz. a. kelt rendelete értelmében (l. 762 ex 1889/90. rect. szám) esakis kielégítő indokolás alapján vonhatók vissza, s „ezen visszavonás a parancsoló szükség esetén kivéve, . . . esakis a félév első, négy hetében történhetik.“

§ 16.

Jeder Professor, welcher Mitglied des Professoren-collegiums ist, hat die Pflicht, **bei den Versammlungen desselben zu erscheinen**, oder sein **Wegbleiben zu entschuldigen**.

Über die Zulässigkeit der angeführten Entschuldigungsgründe urtheilt der Lehrkörper ohne Debatte; das Urtheil wird im Protokolle verzeichnet.

Erscheint ein Professor in drei aufeinander folgenden Sitzungen nicht, ohne dass seine Abwesenheit dem Lehrkörper gerechtfertiget erscheint, oder bleibt er überhaupt häufig weg, so ist der Decan verpflichtet, ihn schriftlich zum Erscheinen aufzufordern, und wenn diess ohne Erfolg ist, dem akademischen Senate die Anzeige machen. Ist auch diess fruchtlos, so hat der akademische Senat Bericht an das Ministerium zu erstatten.¹⁾

§ 17.

Zu einem **giltigen Beschlusse** ist die Anwesenheit von der Hälfte der Professoren, welche Mitglieder des Collegiums sind; nothwendig;²⁾ Verhandlungsgegenstände, bei denen es sich um die Interessen eines bestimmten Lehrfaches handelt, sind dem betreffenden Professor zum voraus anzuzeigen.

Jegyzet. Ha a tanártestületi tagok felénél kevesebben jelennek meg az összehívott ülésen, csak **tanácskozmányok** tarthatók. (V. ö. Ügyrendtartás 22. §.)

§ 18.

Gegen das Ende eines jeden Studienjahres beruft der Decan sämmtliche Lehrer mit Einschluss aller Privatdocenten und der Lehrer im engeren Sinne (§ 3.) zu einer **allgemeinen Versammlung**, in welcher die Wünsche und Anträge aller

16. §.

Kötelessége minden tanárnak, ki az igazgatótanári testület tagja, hogy a **tanártestület ülésein megjelenjen** vagy **elmaradását igazolja**.

Az elmaradás felhozott mentségei elfogadhatósága felett a tanártestület vitatkozás nélkül ítél; ítélete a jegyzőkönyvbe vezetendő.

Ha valamely tanár egymásután három ülésben nem jelenik meg, a nélkül, hogy távolmaradását a tanártestület igazoltnak tekinthetné, vagy ha általán gyakran elmarad: kötelessége a dékánnak az illetőt írásilag a megjelenésre felszólítani, s ha ennek sikere nincs, jelentést tennie az egyetemi tanácshoz. Ha ez sem használ, az egyetemi tanács kötelessége, hogy a ministeriumnak jelentést tegyen.¹⁾

17. §.

Érvényes határozat hozatalára a tanártestületi tagok felezámának jelenléte szükséges;²⁾ oly tanácskozási tárgyak, melyek közvetlenül valamely tanszak érdekeit érintik, az illető tanárral előre közlendők.

18. §.

Minden tanév vége felé a dékán az egész tanítószemélyzetet, a magántanárokkal és szűkebb értelemben vett tanítókkal (3. §.) együtt **közgyűlésre** hívja össze, melyen a jelenlévőknek a tanügyre és fegyelemre vonatkozó kívánatai és

¹⁾ V. ö. a Hat. Ügyrendtartás 22. §-át, mely a ministeriumhoz terjesztendő jelentéstételt mellőzi.

²⁾ V. ö. a Hatósági Ügyrendtartás 23. §-át is.

Gegenwärtigen in Betreff des Unterrichtes und der Disciplin vorzubringen und zu besprechen sind.

Das Protokoll der Versammlung, über dessen Inhalt das Professorencollegium in einer darauffolgenden Sitzung sein Gutachten abzugeben hat, wird mit diesem Gutachten an das Ministerium eingesendet.

Jegyzet. A gyakorlatban ezen § nem nyer érvényesülést, a mennyiben ily közgyűlések nem szoktak tartatni, hanem ezek tárgyai rendszeren kari üléseken nyernek elintézt.

§ 19.

Die *Stellung des Decans* zum Professorencollegium ist im Allgemeinen durch die Stellung des Directors (in Wien des Vice-Directors), wie sie durch die neueren Anordnungen geworden war, bezeichnet. Insbesondere aber trägt der Decan zunächst die Verantwortung für die Vollziehung aller die Studienabtheilung betreffenden Gesetze und Verordnungen; er hat daher die Pflicht, diese Vollziehung zu beaufsichtigen, auf Mängel in derselben aufmerksam zu machen, sie zu rügen, und nöthigenfalls dem akademischen Senate und dem Ministerium zur Kenntniss zu bringen.

Glaubt er die Ausführung eines Beschlusses des Collegiums nicht verantworten zu können, so legt er den Fall dem akademischen Senate vor.¹⁾

Currente Geschäftsstücke ²⁾ und alle, welche nur einer einfachen Anwendung bestehender Vorschriften in unzweifelhafter Weise bedürfen, erlediget er selbst, und berichtet darüber dem Professorencollegium in der nächsten Sitzung aus dem Geschäftsprotokolle;³⁾ wo Gefahr am Verzuge ist, ordnet er selbstständig an,⁴⁾ leichtere Disciplinarfälle der Studirenden erlediget er durch Ermahnung oder Rüge.

Es ist Sache des Lehrkörpers für ihre Verhandlungen eine *Geschäftsordnung* zu entwerfen, und dem Ministerium zur Bestätigung vorzulegen.⁵⁾

§ 20.

Der akademische Senat ist die *oberste akademische Behörde*.

Seinen *Wirkungskreis* bilden alle *allgemeinen* Angelegenheiten der Universität, mögen sie Verwaltungs-, Unterrichts- oder Disciplinar-Gegenstände betreffen, so wie alle Angelegenheiten, die ihm

¹⁾ V. ö. a. Hat. Ügyrendtartás 21. §-át.

²⁾ V. ö. a. Hat. Ügyrendtartás 5. §-át.

³⁾ V. ö. a. Hat. Ügyrendtartás 4. és 11. §-át.

⁴⁾ V. ö. a. Hat. Ügyrendtartás 4. §-át.

⁵⁾ Ennek megtörténetére nézve v. ö. a. Hat. ügyrendtartás bevezető sorait.

indítványai napirendre tűzendők és megvitatandók.

Az ülés jegyzőkönyve, melynek tartalmára nézve a tanári testület egy következő ülésben saját véleményezését hozzácsatolja, ezzel együtt a ministeriumhoz felterjesztendő.

19. §.

A dékán állása a tanári testülettel szemben ugyanaz, mint a milyen az újabb rendeletek értelmében az igazgatóé (Bécsre nézve az aligazgatóé) volt. Első sorban felelős minden a tanulmányi osztályt illető törvények és rendeletek végrehajtásáért, miért is kötelessége a végrehajtást ellenőrizni, az abban mutatkozó hiányokra figyelmeztetni és azokat megróni, szükség esetén ezeket az egyetemi tanácsnak és a ministeriumnak tudomására hozni.

Ha azt hiszi, hogy a tanártestület valamely határozatának végrehajtásáért a felelősséget el nem vállalhatja, azt az egyetemi tanács elé terjeszti.¹⁾

A *folyó ügydarabokat* ²⁾ és mindazokat, melyek elintézése csak a fennálló szabályok egyszerű, kétségtelen alkalmazását igényli, maga intézi el, s erről ügyvezető jegyzőkönyvéből a tanári testületnek a legközelebbi ülésen jelentést tesz;³⁾ hol a halasztás veszélylyel jár, önállóan teszi meg a szükséges intézkedéseket⁴⁾ s a tanulóknak csekélyebb fegyelmi ügyeit intéssel vagy megdorgálással elintézi.

A tanártestület tanácskozásai számára maga állítja össze *Ügyrend-jét*, melyet megerősítés végett a ministeriumhoz fölterjeszt.⁵⁾

20. §.

Az egyetemi tanács a *legfelsőbb egyetemi hatóság*.

Hatáskörébe tartoznak az egyetem összes *általános* érdekű ügyei, akár a közigazgatásra, akár az oktatásra vagy fegyelemre vonatkozzanak, úgyszintén mindazon ügyek, miket törvények, szabályok,

durch Gesetze, Statuten, Privilegien oder Stiftungen zugewiesen sind.

Er hat das Recht der *Aufsicht* über alles, was zur Universität gehört, und nicht durch besondere Anordnungen dem Wirkungskreise einer Facultät zuerkannt ist; — der *Einsichtnahme* in die Verhandlungen aller Professorencollegien, das Recht, Beschlüsse einzelner Collegien unter unverzüglicher Berufung an das Ministerium zu *sistiren*.

Er übt die *Disciplin* über alle Mitglieder der Lehrercollegien und in näher zu bestimmenden Fällen über die Studirenden.

1. Jegyzet. Az egyetemi hallgatóság fegyelme s az egyetemi hatóságoknak ily irányú kötelességei az 1850. évi október hó 8-án kizárólag a pesti egyetem részére kiadott tanulmányi és fegyelmi szabályzat 64—82. §-ában állapították meg részletesebben.¹⁾ Azóta az itt megállapított fegyelmi szabályok sok tekintetben módosultak ugyan, lényegileg azonban maig is érvénynyel bírnak. Jelenleg az egyetemi hallgatóság fegyelmi ügyeire nézve az 1891. VIII. 8.; 28.458. sz. ministeri rendelettel jóváhagyott „*tanulmányi, fegyelmi és leckeépésszabályzat*“ (l. 1.955. ex 1890/1. rect. sz.) 80—96. §-ai intézkednek.

2. Jegyzet. Az „*egyetemi szigorlók elleni fegyelmi eljárás kérdését*“ a magyar kir. vallás- és közokt. m. kir. minister 1888. VI. 13. 19.944. sz. a kelt rendelete szabályozza. (V. ö. 1.454. ex 1887/8. rect. sz.) E szerint a szigorló az egyetem fegyelmi hatósága alá már nem tartozik, s ha bíróságilag elítéltetik, az ítélet „a már megszerzett akadémiai fok elvesztése, úgy annak megszerzése iránt is irányadó“.

Er ist die nächste *Berufungs-Instanz* gegen Entscheidungen der Decane und Collegien, und entscheidet *Competenzstreitigkeiten* zwischen den verschiedenen Collegien; — *Competenzstreitigkeiten* zwischen diesen und ihm selbst legt er dem Ministerium vor.

Die *Correspondenz* der Professorencollegien mit dem Ministerium geht durch ihn, und er ist berechtigt, sie mit seinem Gutachten einzubegleiten.

Jegyzet. Ha az egyetemi tanács, vagy ennek nevében a rector a külön vélemény csatolását szükségtelennek tartja, a tanári testület beadványát áttamozásával ellátva továbbítja. V. ö. az 1850. évi ideigl. ügyrendtartás 8. §-át, melynek szavai szerint: „Alle Eingaben der Professorencollegien . . . gehen durch den akademischen Senat, welcher sie mit einem Einbegleitungsschreiben, oder mit seinem einfachen „*Vidi*“ versehen, weiter zu befördern hat.“²⁾

Ihm unterstehen die *Universitäts-beamten*, welche bis auf weiteres in ihren bisherigen Functionen verbleiben.

§ 21.

Der akademische Senat versammelt sich regelmässig und ausserordentlich auf Einladung des Rectors unter dem Vorsitze des Letzteren.

kiváltságok vagy alapítványok hozzá utalnak.

Felügyel mindenre, a mi az egyetemhez tartozik és rendeletileg nem valamely kar külön hatáskörébe utaltatott; — joga van valamennyi tanártestület tárgyalásaiba *betekinteni*, egyes testületek határozatait a ministeriumhoz haladéktalanul felterjesztendő jelentés mellett *felfüggeszteni*.

Kezeli a *fegyelmet* a tanítótestületek minden tagja, valamint — közelebről meghatározandó esetekben — a tanulók felett.

Legközelebbi *felebbezési forum* a dékánok és tanártestületek határozatai ellen; eldönti a különböző testületek közt felmerült *illetőségi vitákat*; ha pedig ilyenek közte és amazok közt támadnának, azokat az oktatásügyi ministerium elé terjeszti.

Általa érintkeznek a tanártestületek a ministeriummal s joga van arra, hogy ezek előterjesztéseit saját véleményével kísérje.

Alája vannak rendelve az *egyetemi tisztriselők*, kik további intézkedésig eddigi működési köreikben meghagyatnak.

21. §.

Az egyetemi tanács a rector meghívására s az ő elnöklete alatt *rendes* és *rendkívüli üléseket* tart.

¹⁾ Megjelent a Landesgesetz- und Regierungsblatt 1851. évi III. db.-jában 14. sz. a. ily czím alatt: Erläss des Ministeriums des Cultus- und Unterrichts vom 8. Oktober 1850, womit in Folge allerhöchster Entschliessung von 3. Oktober 1850, die allgemeinen Anordnungen über die Facultätsstudien und die akademische Disciplin an der Universität zu Pest kundgemacht werden.

²⁾ Az említett 1850. évi ideigl. ügyrendtartásra nézve l. a jelen összeállításnak az „Ügyrendtartás“-ról szóló része bevezető sorait.

Die Mitglieder sind zur Anwesenheit verpflichtet; besonders wichtige Verhandlungsgegenstände sind in der Einladungsschrift zu bezeichnen.¹⁾

Zu einer **giltigen Schlussfassung**, welche nach absoluter Stimmenmehrheit erfolgt,²⁾ ist die Anwesenheit der Hälfte der Mitglieder erforderlich.

Jegyzet. Részletesebb körülírást nyert ezen utóbbi szabvány a Hat. Ügyrendtartás (l. ott) 23. §-a által, mely szerint: „Érvényes határozathoz a szavazatképes tagok felének jelenléte, az egyetemi tanácsban minden karnak egy tag általi képviselettelése szükséges.“ Ellenkező esetben csak „tanácskozmányok“ tarthatók. (L. Hat. Ügyrendtartás 22. §.)

§ 22.

Der Rector ist der **Vorstand des akademischen Senates.**

Er hat im Verhältnisse zu diesem die nämlichen Befugnisse, welche dem Decane im Verhältnisse zum Professoren Collegium zustehen (§ 19).

Er trägt zunächst die Verantwortung für die Geschäftsführung des akademischen Senates.

§ 23.

Die **genaue Regelung des Wirkungskreises** der akademischen Behörden bedarf einer vorläufigen durch längere Zeit fortgesetzten Erfahrung, einstweilen sind darüber entstehende Zweifel, wenn sie der akademische Senat in befriedigender Weise zu entscheiden nicht vermag, vor das Ministerium zu bringen.¹⁾

Auch sind, bis die Ausführung der neuen Universitäts-Einrichtungen die nöthige Festigkeit und Sicherheit gewonnen haben wird, die **Sitzungsprotokolle** sämtlicher Professoren Collegien und des Senates längstens binnen acht Tagen dem Unterrichtsministerium im Originale zur Einsicht einzusenden. Die Protokolle eines jeden Studienjahres sind mit fortlaufenden Nummern zu bezeichnen.

Jegyzet. Az ülési jegyzőkönyvek felterjesztésének időlegesen elrendelt kötelessége végleges érvényt a Hatósági Ügyrendtartás (l. ott) 26. §-a által nyert.⁴⁾

§ 24.

Im Uebrigen bleiben die **bisherigen Universitäts-Einrichtungen**, so weit sie durch die gegenwärtigen Anordnungen nicht abgeändert werden in Kraft.

A tagok megjelenni kötelesek; nagyobb fontosságú tanácskozási tárgyak a meghívóban kiteendők.¹⁾

Érvényes határozathoz, a mely szavazattöbbséggel történik,²⁾ a tagok felének jelenléte szükséges.

22. §.

A rector az **egyetemi tanács elnöke.**

Ehhez való viszonyában ugyanazon jogosítványokkal bír, melyekkel a dékán a tanári testülethez való viszonyában. (19. §.)

Az egyetemi tanács ügyviteleért első sorban ő felelős.

23. §.

Az egyetemi hatóságok **hatásköreinek részletes megállapítása** hosszabb időköz előzetes tapasztalásait tételi fel; addig is az ily irányban támadható kételyek, a mennyiben azokat az egyetemi tanács kielégítő módon eloszlatni nem tudná, a ministerium döntése alá terjesztendők.³⁾

Ugyanúgy mindaddig, míg az újabb egyetemi intézmények a kellő szilárdságát és kezelésük biztonságát el nem érték, a tanári testületek és az egyetemi tanács **ülési jegyzőkönyvei** nyolcz nap alatt eredetiben a közoktatásügyi ministeriumhoz betekintés végett felterjesztendők. Minden egyes tanév jegyzőkönyvei folyószámmal látandók el.

24. §.

Egyebekre nézve az **eddig is fennállott egyetemi intézmények**, melyek jelen szabványok által nem érintettek, ezentúl is hatályban maradnak. Jogá-

¹⁾ V. ö. a Hatósági Ügyrendtartás 9. §-át is.

²⁾ V. ö. a Hatósági Ügyrendtartás 18. §-át.

³⁾ Az idézett fordítások ezen szakasz felvételét mellőzik, vagy pedig (kolozsvári egyetem) csak kivonatosan tartalmazzák.

⁴⁾ Minthogy ennél fogva a Hatósági szervezési szabály erre vonatkozó fentebbi szakasza az Ügyrendtartás említett §-a által pótolva van, és egyébként is a szabvány értelmét ma már elvesztette, az idézett fordítások annak felvételét mellőzik.

Es steht jedoch den Universitäten frei, die Abänderungen derjenigen, welche unpassend scheinen, zu beantragen.

§ 25.

Diese *provisorische Organisation* der Universitätsbehörden ist durch einen, die sämtlichen Facultäten umfassenden Cyclus von vier Jahren zu erproben, nach deren Ablauf auf Grundlage der gemachten Erfahrung und gestellten Anträge einer jeden Universität die ihren besonderen Verhältnissen entsprechenden *definitiven Statuten* werden gegeben werden.¹⁾

ban áll azonban az egyetemeknek, hogy oly intézmények megváltoztatását, melyek czélszerűtleneknek tetszők, javaslatba hozhassák.

25. §.

Az egyetemi hatóságok jelen *ideiglenes szervezete* az összes karokra kiterjedőleg négy évi időközön át megkísérelendő, melynek lefolyta után a szerzett tapasztalatok és tett javaslatok alapján minden egyes egyetem részére a sajátos körülményeihez mért *végleges alapszabályok* megállapíttatni fognak¹⁾

¹⁾ A hatósági szervezési szabályzat ezen §-át az idézett fordítások közül csak a *Rupp-* (és *Högge-*)-féle tartalmazza, a többi ellenben, mint idejét múlt szabványt mellözi. A mellözést a vall. és közokt. m. kir. minister 1891. VI. 3: 58.872. sz. a. kelt rendelete is indokolja (v. ö. 1652. ex 1890/1. rect. sz.), mely az 1849. évi szervezési szabályzat állandó érvényét és ennek ezidőszerinti fentartandóságát hangsúlyozza. (L. a bevezetést.)

III.

Hatósági ügyrendtartás.

I. Mindaddig, míg az egyetemi hatóságok ügyrendtartása a szervezési szabályzat 19. §-a alapján (l. ott) el nem készült, egy *ideiglenes ügyrendtartási utasítás* állott érvényben, mely a Landesgesetz- und Regierungsblatt 1850. évi folyamában (XXVI. db. 70. sz. 652/53. l.) jelent meg ily czímen: „Verordnung des Ministers des Cultus- und Unterrichts vom 15. Februar 1850 an den akademischen Senat der Universität zu Pesth, wodurch der Geschäftsgang der akademischen Behörden provisorisch geregelt wird“. (L. 141. ex 1850. rect. sz. a. is.)

II. Utóbb elkészülvén a *részletes hatósági ügyrendtartás* is, ez a cs. kir. közoktatásügyi ministerium 1858. XII. 17: 13.373—814. sz. a. kelt rendeletével jóváhagyást nyert, s ily czímet viselt: „Geschäftsordnung für die akademischen Behörden der k. k. Universität in Pesth“. Ezen ügyrendtartás addig állott érvényben, míg a tudomány-egyetem előadási s ügykezelési nyelvét a magyar nem lett.

III. A *jelenleg érvényes hatósági ügyrendtartás* egészben véve az előbbinek *fordítása*, mely azonban eredetijét — a változott viszonyok által előállott szükség követelményeihez mérten — sok tekintetben *módosította* is. Ezen ügyrendtartás az egyetem hatósága által 1861/2. évi 646. sz. a. felterjesztetett s a helytartótanács 1862. évi 38.103. sz. rendeletével némi helyesbítés eszközésének feltétele alatt ideiglenes megerősítést nyert. A kívánt helyesbítés végrehajtatván, az egyetemi tanács erről 1.225. ex 1861/2. sz. a. kelt felterjesztésével jelentést tesz, melyet a helytartótanács 1862. X. 20: 69329. sz. a. kelt rendeletével (l. 187. ex 1862/3) jóváhagyólag tudomásul vesz. Azóta ezen ügyrendtartásnak szabványai érintetlen, bár csak ideiglenes érvényükben mai napig is fennállanak.

1. §.

Az egyetemi tanács és a négy kar tanártestületének mindegyike saját *ügyvezető jegyzőkönyvet* vezetnek, nyomtatott rovatokkal, melyekbe a beérkezett ügydarabok folyó száma, a bemutatás napja, a beadvány lényeges tartalma, elintézésének ideje és módja iktatandók, — minélfogva az ügyiratok bemutatása és kiadása után az illető jegyzőkönyvi rovatok betöltendők.

Minden ügyvezető jegyzőkönyv mellett pontos *betűrendes tárgymutató lajstrom* vezetendő.

2. §.

Az *ügykezelési nyelv* mind az egyetemi tanácsnál, mind az egyes karok tanártestületeinél a *magyar*.

3. §.

A *beadványok* az egyetemi rector, illetőleg karbeli dékánoknál vagy azok helyetteseinél nyujtandók be.

4. §.

A *folyó tárgyakat* és azon ügyeket, melyeknél a késedelem veszélylyel jár, a tanács és tanártestületek nevében a rector, *illetőleg dékánok intézik el* és azokról a következő ülésben jegyzőkönyvükből jelentést tesznek.¹⁾ — Oly beadványoknál, melyek az irattárban maradnak, az *elintézés* ugyanazokra, másoknál külön ívre vagy félvívre irandó.

¹⁾ V. ö. a szervezési szabályzat 19. §-át.

5. §.

Folyó tárgyaknak általában azok tekintendők, melyek csupán tudomásul veendők, vagy melyeknek elintézése csak a fennálló szabályok egyszerű kétségtelen alkalmazásában, vagy értesítések, felsőbb határozatok és rendeletek közlésében áll.

6. §.

Minden egyéb ügy **ülésben**, előadványok alapján szabályszerűen hozott végzések által intézendő el.

7. §.

Az **előadót** a rector, illetőleg dékán nevezi oly módon, hogy a tagok terhelése e tekintetben lehetőleg egyenlően történjék.

Előadványokra, melyek különös határozott tanszakra vonatkoznak, vagy melyekhez különös szakismeretek kívántatnak, az előadó az illető **szakértő** testület tagjai közül nevezendő.

Fontosabb ügyek előleges meghányására, azokra vonatkozó véleményes jelentések kidolgozására az egyetemi tanács, illetőleg tanári testület által **együtt-előadók**, vagy **bizottmányok** nevezhetők.

Ezen bizottmányok fel vannak jogosítva, hogy az egyetemnek a tanács vagy tanártestületekhez tartozó más tagjait is értesítő szavazattal meghívassák.

Minden tag köteleztetik a legalább **huszonnégy órával** az ülés előtt vele közölt ügdarabok előadására, ha azt tartalmuk és terjedelmük lehetőségessé teszi.

Az elnök a fennérintett megszorításokkal maga is lehet előadó, és minden tagnak szabad az ülés illetőségéhez tartozó tárgyakra nézve **indítványokat** tenni; de ezen indítványok csak írásbeli előterjesztések alapján kerülhetnek hivatalos tárgyalás alá.

Jegyzet. A hatósági testület **több tagja** is terjeszthet elő **együttes** indítványt. (V. ö. a vall. és közokt. min. 1899. I. 30 : 83.926. ex 98. sz. rendeletét = 1359, ex 1898/9. rect. sz.)

8. §.

Az **előadvány** fél vagy egész ívre oly módon irandó, hogy annak baloldalán az ügdarab száma és lényeges tartalma, jobb oldalán a határozati indítvány foglaltassék.

9. §.

A tanács és tanártestületek ülései **rendesek** vagy **rendkívüliek**; rendesek azok, melyek a tanév folyama alatt, egyszer havonként, — rendkívüliek, melyek különös fontosságú vagy sürgős ügyek tárgyalása végett azonkívül, a körülményekhez képest (22. §.) még a szabályszerű szünnapok alatt is tartatnak.

Mindkét rendű ülésekre az illető tagok **külön meghívandók**, és a nevezetesebb tanácskozási tárgyak a meghívásban megérintendők.¹⁾

10. §.

Az ülést az elnök nyitja meg és zárja be. Ő határozza meg a **napirendet**, vezeti és szükség esetén egybefoglalja a **vitatást**, ügyel a gyűlés **rendjére** és **méltóságára**, meghatározza és vezérli a **szavazást**, kihirdeti a **végzést** és a körülményekhez képest az ülést **el is halasztja**.

11. §.

Az ülés megkezdendő:

1. A **felsőbb hatóságok rendeleteinek kihirdetésével**, melyek az utolsó ülés óta beérkeztek és közvetlenül vagy közvetve az egyetem, a tanítás vagy tanulókra vonatkozó viszonyokat illetik.

2. Ezt követi az **ügyvezető jegyzőkönyv felolvasása**²⁾ és elnök jelentése az általa időközben saját hatáskörében elintézett folyó tárgyakról.

¹⁾ V. ö. mindezekre nézve a szerv. szab. 15. és 21. §-át.

²⁾ V. ö. a szerv. szab. 19. §-át.

3. *A tanácskozási tárgyak* az elnök által kitűzendő rendben.
4. A bemutatott *önálló indítványok*.
5. *Egyéb tanácskozási tárgyak*.

12. §.

Minden ügydarab fölött előbb az előadó véleményét az előadványi íven foglalt kivonat és indokolt javaslatához képest *előterjeszti*. Más indítványozók is előszóval támogathatják írásbeli előterjesztvényeiket.

13. §.

A *vitatást* az elnök nyitja meg, a szólás az arrai jelentkezés rendjében történik, senkit sem szabad szólásában félbeszakasztani; a rendreutasítás joga csak az elnököt illeti.

14. §.

A vitatás befejezése után a kérdéses ügy *szavazás* alá kerül.

15. §.

A *kérdést* az elnök teszi fel. A határozat elhalasztására történt indítvány minden más, a tárgy érdemére vonatkozó indítvány előtt bocsátandó szavazás alá.

16. §.

Minden szavazásnál az elnök által a kérdés akként teendő, hogy arra egyszerű *igen* vagy *nemmel* szavazni lehessen.

17. §.

A *szavazás előszóval*, választásoknál azonban mindenkor, más tárgyaknál pedig, ha kellő megvitatásuk után azt a testület valamelyik tagja kivánná, *titkosan* történik.

Jegyzet. Személyi ügyek tárgyalása, tanárrá előterjesztések stb. alkalmával szokás szerint mindig titkos a szavazás. (V. ö. a szerv. szab. 3. §-ának a rendkívüli tanárookra vonatkozó részéhez tartozó ¹⁾ a. jegyzetét is.)

18. §.

A tagok *rangjuk szerint szavaznak*; az elnök azon eseten kívül, ha maga volna az előadó, mindenkor legutólszor szavaz. A határozat hozatalára *általános többség* szükséges, ¹⁾ szavazatok egyenlőségénél azon vélemény válik határozattá, melyhez az elnök csatlakozott.

Jegyzet. A *rangsor szerinti* szavazás a gyakorlatban nem dívik.

19. §.

Ha a tárgyalandó kérdés valamely tag *személyes érdekeit* illetné, annak el kell távoznia; ha az kétséges volna, ezen előkérdés az érdekllett kizárásával a gyűlés által döntendő el.

20. §.

Az elnök a határozattal ellenkező véleményét kijelentheti és a felsőbb helyre terjesztendő jelentésben is saját nézeteként felvételheti.

21. §.

Ha valamely határozat végrehajtásának felelősségét az elnök nem tartaná elvállalhatónak, annak *felfüggesztésére* fel van jogosítva, de az ily esetről a rector felsőbb helyre, a dékán a tanácsnak késedelem nélkül jelentést tenni tartozik. ²⁾

¹⁾ V. ö. a szerv. szab. 17. és 21. §-át.

²⁾ V. ö. a szerv. szab. 19. §-át.

22. §.

Minden tag köteles az *ülésein megjelenni*, vagy elmaradását kimenteni. A mentési okok elfogadása fölött vitatás nélkül a testület határoz; a ki az ülésekre gyakrabban meg nem jelenik, az elnök által arra írásban felszólítandó, és ha ezen felszólítás siker nélkül maradna, az egyetemi tanácsnak feljelentendő.¹⁾

A *hatszéti* és *őszü szünnapok alatt* rendes ülések nem tartatnak. — Sürgős esetekben azonban a jelenlevők *rendkívüli ülésekre*, vagy ha megkívántató számmal (23. §.) határozathozatalra nem volnának — *tanácskozmányokra* egybe-hívhatók.²⁾

23. §.

Érvényes határozathoz a szavazatképes tagok felének jelenléte, az egyetemi tanácsban minden karnak legalább egy tag általi képviseltetése szükséges.³⁾

24. §.

Minden ülésről *jegyzőkönyv* vezetendő, abba bevezetésül az ülés napja, a jelenlevők és távollevők nevei, elmaradási okaik megérintésével, azután az utolsó ülés óta az elnök által folyólag elintézett és a gyűléssel közlött ügydarab száma, továbbá az ülésben tárgyalt ügyek oly módon iktatandók, hogy a jegyzőkönyv bal oldala az ügyviteli számot, az előadó nevét és a tanácskozási tárgynak rövid tartalmát, jobb oldala pedig a határozatot és annak megemlítését, vajjon egyértelműleg vagy szótöbbséggel hozatott-e? tartalmazza.

Minden tag követelheti, hogy *külön véleménye* röviden, szószerint a jegyzőkönyvbe vétessék, vagy általa írásban foglalva ahhoz és a netán készítenő felterjesztéshez csatoltassék. A különvélemény az utóbbi esetben, legfőlebb az ülés utáni másodnapon az elnöknek átadandó.

A többségi határozat tartalma az ülésben *régleg megállapítandó*, utólagos változtatásoknak egyáltalán nincs helye, a kinek a szövegezés hűsége ellen kifogásai vannak, *hitelesítési ülést* kérhet, melyet az elnök három nap lefolyta alatt megtartani köteles.

Jegyzet. Folytatólagos ülésekről felvett jegyzőkönyvekben az ülés bezárása s a folytatólagos ülés megkezdése megemlítendő, valamint a folytatólagos ülésen résztvettek névsora külön feltüntetendő. (V. ö. vallás- és közokt. minist. 1898. V. 20: 24279 sz. = 1.526. ex 1897/8. rect. sz. és 1898. IX. 19: 65.722. sz. = 167. ex 1898/9. rect. sz.) *Hitelesítő ülésekről* felvett jegyzőkönyvben pedig megemlítendő, hogy a hitelesítő ülés ki által s mily okból kéretett. (1898. V. 20: 24.279. sz. vallás- és közokt. min. rend. = 1.526. ex 1897/8. rect. sz.)

25. §.

Ha az ülésben az előlülő, vagy valamelyik tag indítványára az *akadémiai fegyelem* ügyében, p. o. a collegiumok látogatása felett hivatalos alakú szóbeli értekezés fordul elő, ez és ennek eredménye a jegyzőkönyv bezárásánál megjegyeztessék.

26. §.

Jegyzőkönyvvezető az egyetemi tanácsnál a tanácsjegyző, a hittani, jogi és bölcsészeti tanártestületeknél, a rangjára nézve legifjabb, szavazatképes tag; az orvosinál a dékánnal egyidejűleg választott karbeli jegyző.

Akadályoztatása esetében az érintett három karban, a rangjában hozzá legközelebb álló, az orvosiban pedig a legifjabb szavazatképes tag által helyettesítettik.

Ha valamely nem kötelezett tag önként a jegyzőkönyv vezetésére hosszabb időre ajánlkoznék, ezen ajánlatát a gyűlés elfogadhatja.

A jegyzőkönyvvezető a szabályszerűleg szerkesztett jegyzőkönyvet lehetőleg rövid idő alatt a rector, illetőleg dékánnak átadni köteles, hogy mind az mind a többi tagok által aláírva nyolcz nap alatt *felsőbb helyre terjesztethessék*.³⁾

¹⁾ V. ö. a szerv. szab. 16. §-át.

²⁾ V. ö. a szerv. szab. 17. és 21. §-át.

³⁾ V. ö. a szerv. szabályzat 23. §-át.

27. §.

Az ülési határozatok folytán szükségessé vált *kiadványokat* az előadók szerkesztik, ha azonban azok valamelyike indítványával kisebbségben maradt, a kiadványt azon szavazó készítendő, ki az első adta a határozattá vált szavazatot. Egyébiránt az előadó beleegyezésével ezt a rector és dékánok maguk is teljesíthetik.

28. §.

Az előadók által szerkesztett fogalmazatok tisztázásuk előtt a rector, illetőleg dékán által, tekintettel a hozott határozatra, *átvizsgáltatnak*, szükség esetében kiigazítottatnak; és előbb, mintsem a *kiadhatási engedélylyel* elláttattak, le nem másoltathatók.

29. §.

Fontos ügyeknél egyébiránt határozathatnak, hogy a kiadvány letisztázása előtt az a tanács, illetőleg testület *értekezletében megvizsgáltassék*, mely esetben a kiadási engedély (expediatur) csak ezen alkalommal jóváhagyott fogalmazásra adathatik.

30. §.

A folyó és tanácskozási tárgyak az *egyetemi* vagy *dékáni* irodában azon irodai egyének által *tisztáztatnak*, a kiket a rector arra rendel. A leíró a tisztázott fogalmazatra a leírás idejét följegyezni köteles.

31. §.

A tisztázott kiadványok, felterjesztések, jegyzékek, válaszok vagy hátiratok, a mennyiben folyó tárgyak fölött keltek, a *rector*, illetőleg *karbeli dékán nevében és aláírásával*, mennyiben tanácskozási tárgyat illetnek, *az ülés megemlékezésével*, a tanács vagy tanártestület nevében a rector, illetőleg karbeli dékán ellenjegyzése mellett állíttatnak ki.

Jegyzet. Az ülésből kelt *felterjesztések a jegyzőkönyvtől elkülönülten* is a felsőbb hatóság elé juttatandók. Kimondatott ez már az egyetemi hatóságok 1850. évi ideigl. ügyrendtartása 7. §-ában is, melynek szavai szerint: „Berichte, Anfragen, Anträge, Gesuche u. dgl. des Collegiums sind, insoferne sie Verhandlungsgegenstände bilden, in dem Protokoll anzuführen, jedoch *abgesondert den vorgesetzten Behörden vorzulegen.*“

32. §.

A kiadványok átadását és kézbesítését a hatóságok vagy postahivatalnál a tanács részéről a *futár*, a tanári testületeknél pedig a *karaszolgák* teljesítik. Ők e célra külön *kézbesítési könyvecskét* vezetnek, az ügydarab száma, a címzet és átadási nap megjegyzésével.

A rector és dékánok e könyvecskéket időről-időre megtekintendik.

A *tanulók* a tanács vagy tanártestület részéről rendszerint semmi kézbesítést nem várhatnak, hanem az őket illető határozatokat maguk vagy helyetteseik által, kik megbízásukat igazolni tartoznak, az egyetemi vagy dékáni irodából, az átvétel elismerése mellett, elvihetik.

Az értesítés, hogy a tanuló az őt illető határozatot átveheti, a *fekete táblán kiragasztrvány által* történik. Csak különösen sürgős, vagy fontos esetekben rendelheti el a rector vagy dékán a tanuló kezéhez való szolgáltatást.

33. §.

Az elintézésük után az irományoknál maradó ügydarabok, fogalmazatok, felsőbb helyről visszaérkezett jegyzőkönyvek, mind a tanácsnál, mind az egyes tanártestületeknél, évek és ügyszámok szerint rendezve az egyetemi vagy dékáni irodában *elteendőik és gondosan megőrzendőik*. — *Szabályrendeletek* számára külön köteg készítendő.

34. §.

Minden tag, valamint az egyetemi személyzet egyáltalán az ülésekben tárgyalt ügyek körüli tanácskozás, szavazás és határozatokra nézve *titoktartásra* köteleztetnek.

Eltérések az 1858. és 1862. évi ügyrendtartás között.

Azon *lényegesebb eltérések*, melyeket a fenti, jelenleg érvényes magyar nyelvű (1862. évi), a régiebb német nyelvű (1858. évi) ügyrendtartással szemben feltüntet, a következők:

Az 1. §-hoz egy 3. pont is tartozott: „Mit dem ersten Oktober beginnt jedesmal ein neues *Geschäftsjahr*.“

A 2. § következőkép hangzott: „Die *Geschäftssprache* ist beim akademischen Senate und bei den Professoren-Collegien der juridischen, medizinischen und philosophischen Facultät durchgehends die *deutsche*; in dieser Sprache sind auch die Eingaben der Studierenden zu überreichen. Bei der theologischen Fakultät können, so lange dieselbe bei ihrer inneren Geschäftsführung sich der *lateinischen* Sprache bedient, Eingaben auch in dieser Sprache angenommen werden.“ — Ezen rendelkezés már a helytartótanács 1860. XI. 11:35.918 sz. a. kelt rendeletével is (l. 45. ex 1860/I. rect. sz.) megszűnt volt, mely a tudományegyetem *hivatalos nyelvéül a magyar nyelvet* állapította meg.

A 3. § következőképen szólt: „Die Ueberreichung der Gesuche geschieht in der *Universitäts- oder Dekanats-Kanzlei*, wo selbe vom Rektor und beziehungsweise Dekane selbst, oder von jenem Amtsindividuum übernommen werden, welches hiezu insbesondere beauftragt ist.“

A 4. §-hoz még a következők járultak: „Verordnungen in Studiensachen sind überdiess bei den Professoren und Dozenten *sogleich in Circulation* zu setzen.“

A 7. § 3. pontjában említett *bizottmányok*, melyek ma korlátlan számú tagból állanak, kifejezetten három tagból állottak.

A 9. §-ban említett rendes *ülések*: a (szoros értelemben vett) tanév folyamán előre megállapított időben havonként *kétszer* tartattak. Megállapított időben tartatván, a külön *meghívók mellőztettek*.

A 11. § 1. pontjához. Különösen azok a rendeletek voltak az üléssel közlendők, melyek a *Reichgesetz-* vagy a *Landes Regierungsblatt*-ban megjelentek, s mint ilyenek az egyetemre nézve is kötelező erővel bírtak.

A 13. §-hoz. Az elnöknek joga volt a *szólásra való jelentkezés sorrendjét megváltoztatni* és „mit Rücksicht auf spezielle Gesetzes-, Fach- oder thatsächliche Kenntnisse eines der Mitglieder... diesem vor den übrigen das Wort zu geben.“ Minden tag csak egyszer szólhatott az ügühöz, kivéve: *a)* „Wenn ein Mitglied nur auf eine von den Rednern oder Votanten übersehene, für die Entscheidung wichtige Thatsache oder eine diessfalls entscheidende gesetzliche Norm hinweisen will, um der Debatte oder Abstimmung die wahre Richtung zu geben; *b)* wenn ein Mitglied von einem Vorredner nur Aufklärungen über thatsächliche oder gesetzliche Verhältnisse oder sonstige wichtige Punkte seines Vortrages wünscht.“

A 14. §-hoz. Kiegészítését a *vita befejezéséről* szóló külön intézkedés képezte: „Auf Verlangen eines Mitgliedes ist über den Schluss der Debatte abzustimmen; nach Schluss der Debatte sind nur noch die zum Worte Gemeldeten über ihr Verlangen zu hören.“

A 15. §-hoz. Befejezését a következők képezték: „Der von zwei oder mehreren Anträgen weiter gehende (t. i. Antrag) ist vor den anderen in Abstimmung zu nehmen. Im Allgemeinen geht die *Abstimmung über Amendements* dem ursprünglichen Antrage vor.“

A 17. §-hoz. Az 1858-iki szabályzat a *titkos szavazást* még nem ismeri.

A 19. § befejezése: „Dasselbe geschieht, wenn eine Angelegenheit das *persönliche Interesse* des *Rektors* oder *Dekans* selbst betrifft, unter dem Vorsitz seines Stellvertreters.“

A 21. §-hoz. A *meg nem jelenő tagok* végül a ministeriumnak voltak feljelentendők. (V. ö. a Hat. szerv. szab. 16. §-át.)

A 24. § 1. pontja következőképen fejeződött be: „Im letzteren Falle sind die *Namen* der die Majorität bildenden *Votanten* sammt den *Motiven* des Majoritätsbeschlusses, so wie die *Namen* der in der *Minderheit verbliebenen Stimmführer* und die Gründe ihres Votums in kurzen aber wesentlichen Auszuge aufzunehmen.“

A 24. § 3. pontjában említett *hitelesítési üléseket* az 1858. évi szabályzat nem ismeri.

A 25. §-hoz. Midőn az egyetem hatósága 1861/2 : 646. sz. alatt kelt felterjesztésével ügyrendtartása jóváhagyását kérelmezte, ügyrendtartásából ezen §. *mellőzését kívánta*. Ehhez azonban a helytartótanács nem járult hozzá, minélfogva a kihagyott § az ügyrendtartásba *ismét felvétellett*. Kihagyatott azonban ezuttal is annak utolsó pontja: „Die von Professoren oder Dozenten den Studierenden *zur schriftlichen Beantwortung* gegebenen Fragen werden dem Sitzungsprotokolle beigelegt.“

A 26. §-hoz. Az 1858-iki ügyrendtartásban az orvosi kar *külön választott jegyzőjéről* még nincsen szó.

A 26. és 27. §§ között az 1858-iki szabályzat a *többségi határozatok* esetében az *előadványi ív megfelelő kiegészítéséről* szóló §-t tartalmazott: „Wenn ein Sitzungsgegenstand durch Majoritätsbeschluss erlediget worden ist, so hat der Protokollführer die Namen der einzelnen Votanten sammt den Gründen ihrer Meinungen auch auf den Referatsbogen so zu verzeichnen, wie diess im Protokolle (24. §) geschieht.“

A 30. §-hoz a következők járultak: „Der *Abschreiber* erhält die zu mündirenden Concepte aus den Händen des *Rectors* und der *Decane*“, és „Alle Dekrete des Senates und der Professoren-Collegien an Studierende werden auf *ganzen* oder *wenigstens halben Bögen* geschrieben, und mit dem Universitäts- oder Facultätssiegel gesiegelt.“

A 31. §-hoz: Az ülés megemlézését, ülésből kelt határozat végrehajtásánál, az 1858. évi szabályzat nem kívánta.

TARTALOM.

Az 1848: XIX. t.-cz. A magyar egyetemről	3
Hatósági szervezési szabályzat	5
Hatósági ügyrendtartás	17
